

Право конституційна

Юринець Ю. Л., професор кафедри
конституційного і адміністративного права, д.ю.н., доцент
Гасанова Л.Х., студентка
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний Авіаційний університет

СУБ'ЄКТИ КОНСТИТУЦІЙНО–ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Конституційно–правові відносини - це врегульовані нормами конституційного права і гарантовані державою суспільні відносини, які виникають між суб'єктами з приводу реалізації їх конституційних прав та обов'язків.

Ознаки конституційно–правових відносин:

пов'язані з відносинами публічної влади;

є різновидом правових відносин, оскільки існують поряд із кримінальними, господарськими та іншими правовідносинами;

виникають між суб'єктами правовідносин з приводу реалізації конституційних прав та обов'язків;

мають переважно імперативний характер;

регулюються та охороняються конституційними нормами і принципами;

є різновидом політико-правових зв'язків, оскільки тісно пов'язані з суб'єктами політичного процесу, з реалізацією владних повноважень органів державної влади, правовим статусом людини і громадянина;

здебільшого мають виключно загальнодержавний, а не локальний (місцевий) характер (наприклад, вибори Президента України, Верховної Ради України, Всеукраїнський референдум);

порівняно з іншими галузями права охоплюють найширше коло суспільних відносин: політичні, економічні, культурні, екологічні, соціальні та ін.;

здійснюються свідомо і цілеспрямовано в результаті волевиявлення суб'єктів конституційно–правових відносин;

гарантуються та забезпечуються державно–правовим примусом, основний зміст якого полягає у позбавленні відповідних суб'єктів блага політичного, матеріального чи іншого характеру [2].

Первинним елементом конституційно–правових відносин є суб'єкти, тобто учасники правовідносин, що виникають, змінюються чи припиняються на підставі дії конституційно–правових норм.

Суб'єкти конституційного права – це учасники суспільних відносин, наділені конституційною правосуб'єктністю, тобто правоздатністю і дієздатністю, що визначається нормами конституційного права. Конституційна правоздатність виражається у системі конституційних прав і обов'язків учасників конституційно–правових відносин, а конституційна дієздатність полягає у здатності реалізовувати ці права і обов'язки [5].

До суб'єктів конституційно–правових відносин, як правило, відносять такі найбільш поширені види суб'єктів [3]: 1) спільності (народ, нація, національні меншини, корінні народності, територіальні громади тощо); 2) держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, депутати, службові та посадові особи; 3) політичні партії, громадські організації та блоки (асоціації); 4) громадяни України, іноземці, особи без громадянства, жителі, біженці; 5) підприємства, установи, організації; 6) міжнародні органи й організації; 7) органи самоорганізації населення; 8) засоби масової інформації (ЗМІ).

Пріоритетним суб'єктом системи конституційно–правових відносин є Український народ. Відповідно до ч. 1 Преамбули Конституції України Український народ – громадяни України всіх національностей. Український народ, згідно зі ст. 5 Основного Закону, є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування і саме Українському народу належить виключне право визначати і змінювати конституційний лад України, яке не може бути узурпованим державою, її органами або посадовими особами. Народ України виступає первинним суб'єктом володарювання землею, її надрами, атмосферним повітрям, водними та іншими природними ресурсами, які знаходяться в межах території України, природними ресурсами її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони.

Наступним колективним суб'єктом конституційного права є територіальна громада. Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" 1997 р., територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають адміністративний центр.

Самостійним суб'єктом конституційно–правових відносин є Українська держава. Відповідно до ст. 1 Конституції Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою.

Важливим суб'єктом конституційно–правових відносин є органи державної влади, які від імені держави здійснюють її державно-владні повноваження. Органи державної влади формуються безпосередньо народом (шляхом виборів) чи державою, мають чітко визначені в чинних нормативно–правових актах повноваження і мають свою внутрішню організаційну структуру.

Самостійними суб'єктами конституційно-правових відносин є політичні партії, громадські організації та їх блоки, а також профспілки. Зазначені суб'єкти мають собі на меті представляти, реалізувати і захищати політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні права і свободи людини і громадянина в Україні [4].

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254к/96-вр>
2. Шаптала Н. К. Конституційне право України: [навч. посіб.] / Н. К. Шаптала, Г. В. Задорожня — Запоріжжя: Дике Поле, 2012.
3. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: [навч. посіб.] / – Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. – К.: «Правова єдність», 2012.
4. Совгиря О. В. Конституційне право України: [навч. посіб.] / О. В. Совгиря, Н. Г. Шукліна. — К.: Юрінком Інтер, 2007.
5. Юринець Ю.Л. Конституційне право України Навчальний посібник // Ю.Л. Юринець. – Ужгород : ФОП Бреза, 2014. – 368 с.